

Araştırma Makalesi / Research Article

Ortaokul Öğrencilerinin Transhümanizm Kavramına Yönelik Karar Verme Stillерinin İncelenmesi¹

Investigation of Secondary School Students' Decision-Making Styles towards the Concept of Transhumanism

Gökmen GÜNEŞ² & Bahadır KILCAN³

Geliş/Received: 27.09.2024

Kabul/Accepted: 20.11.2024

Öz

Bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin transhümanizm konusuna yönelik karar verme stillerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin transhümanizm konusundaki karar verme stilleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde Kırşehir'de bulunan bir devlet okulunda 7. sınıf öğrencisi olan 32 bireyden oluşmaktadır. Çalışmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen transhümanizme yönelik senaryo formu ile elde edilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda, ortaokul öğrencilerinin transhümanizm kavramına yönelik en çok rasyonel karar verme stilini tercih ettiği belirlenmiştir. Bu stili sırasıyla duygusal, bağımlı ve kaçınmacı karar verme stilleri takip etmiştir. Ayrıca, öğrencilerin transhümanizm konusuna yönelik spontane karar verme stili hakkında herhangi bir yanıt vermedikleri ve bu stili kullanmadıkları belirlenmiştir. Araştırma, öğrencilerin karar verme süreçlerinde belirli eğilimler sergiledikleri ve bazı karar verme stillerinin diğerlerine göre daha baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma öğrencilerin transhümanizm konusundaki karar verme süreçlerinin nasıl şekillendiğini ve hangi stilleri ön planda tuttuklarını anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, transhümanizm, karar verme, karar verme stilleri

Abstract

This research aims to examine the decision-making styles of secondary school students about transhumanism. In line with this purpose, the study, which was carried out with qualitative research method, examined the decision-making styles of students on transhumanism. The study group consists of 32 seventh-grade students attending a public school in Kırşehir during the fall semester of the 2022-2023 academic year. Data were obtained using a scenario form developed by the researchers to gauge perspectives on transhumanism. Content analysis was employed to interpret the data obtained. The findings revealed that secondary school students predominantly preferred a rational decision-making style in relation to the concept of transhumanism. This was followed, respectively, by emotional, dependent, and avoidant decision-making styles. Furthermore, students did not exhibit any spontaneous decision-making tendencies on the topic of transhumanism, as they provided no responses indicative of this style. This research highlights certain tendencies in students' decision-making processes, showing

¹ Bu çalışma, 19-21 Eylül 2024 tarihleri arasında Mersin'de düzenlenen 4. Uluslararası Eğitimde ve Kültürde Akademik Çalışmalar Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Dr. Öğretmen MEB. Kırşehir Ölçme Değerlendirme Merkezi. Kırşehir/Türkiye. E-posta: gokmengunes40@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8112-8062>

³ Prof. Dr. Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü/Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. Ankara/Türkiye. Eposta: bahadir@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0646-1804>

that some decision-making styles are more prevalent than others. Additionally, the study provides valuable insights into how students' decision-making processes around transhumanism are shaped and which styles they prioritize.

Keywords: Secondary school students, transhumanism, decision-making, decision-making styles

1. GİRİŞ

Tarih sahnesine çıkışıyla birlikte insanoğlunun var olan tehlikelere karşı kendisini koruyabilmek ve neslinin devamını sağlayabilmek için sürekli bir arayış içinde ve bu arayışını da nesiller boyunca sürdürmekte olduğu bilinmektedir. İnsanın bahsi geçen arayışları incelendiğinde, kimi zaman amansız doğa şartlarına karşı ayakta kalabilmek kimi zaman düşman ordularına karşı kendini savunabilmek kimi zaman ise toplumsal dinamikleri yerinden oynatabilecek akımlara karşı kendisini koruyabilmek için gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Günümüze gelindiğinde ise insanlığın kendini korumak, varlığını devam ettirebilmek, içinde bulunduğu toplumu en üst seviyelere getirebilmek için insan biyolojisini tamamen değiştirmeyi amaçlayan ve adına transhümanizm denilen toplumsal dinamiklerin baştan yazılmasını gerekli kılacak olan çalışmalara kafa yorduğu görülmektedir.

Tirosh-Samuelson (2012: 711) yukarıda söylenenleri destekler şekilde teknolojinin her zaman insan toplumunu ve kültürünü şekillendirmeyi başarabildiğini fakat günümüzde nanoteknoloji, biyoteknoloji, robotik, bilişim ve iletişim teknolojisinin gelişimi ve uygulamalı bilişsel bilimin yeni bir durum oluşturduğunu dile getirmektedir. Bunun yanında yazar günümüz insanların sadece dış çevreyi şekillendirmekle kalmayarak insan yaşamını iyileştirmek amacıyla kendi biyolojik varlığını da değiştirmeye çalıştığını söylemiştir. Transhümanizm denilen bu yeni akımla birlikte insanoğlu kendi biyolojik varlığını değiştirerek yeni bir biyolojik kimlik oluşturma çabası içinde hareket etmektedir.

Bilgisayar teknolojisi ve biyoteknolojinin durdurulamaz bir şekilde artışı, bizleri transhümanizm konusu ile tanıştırmıştır (Demir, 2018: 95). Transhumanist kelimesi hümanist kelimesinden gelmekte ve aynı zamanda “Geçişsel İnsan” kelimelerinin birleşimini de ifade etmektedir. Bu kelime transhuman, yani günümüz insanları ile ileride insanların oluşabileceği son form arasındadır (Ramming ve Zweig, 2007: 7).

Alanyazında Transhümanizm kavramına yönelik yapılan tanımlamaların; “insanın bilişsel yeteneklerini artırarak, yaşlanma, hastalanma gibi istenilmeyen kusurları yok etmeyi amaçlayan teknoloji ve bilimin imkânlarının daha fazla hissedileceği bir yaşam sunmayı amaçlayan bir kültürel hareket” (Çelik, 2017: 9; Öztürk Dilek, 2019: 54-55; Temel, 2019: 374) olarak şekillendiği görülmektedir. Yapılan tanımlamalar neticesinde ortaya çıkan amaca bakıldığında ise transhümanizm bilgi teknolojisi ve diğer bilimsel yöntemler kullanılarak insan bedeninin geliştirilmesini savunan felsefi bir hareket olarak özetlenmekte ve bu felsefi hareketin mevcut insan bedeni ile bu bedenin kapasitesini aşan zihinsel, fiziksel ve psikolojik sınırları yok etmeyi amaçladığından bahsedilmektedir. Bununla birlikte transhümanistlerin temel hedefi, yapay zekâ, genetik mühendislik, nanoteknoloji ve siberetik gibi teknolojileri kullanarak yaşlanma ve hastalık gibi insan yaşamını sınırlandıran etmenleri ortadan kaldırmaktır. Ancak böylelikle teknolojik evrim sayesinde insanlar daha iyi, daha sağlıklı ve daha uzun bir yaşam sürerek gelişmiş bir varlık haline gelebileceklerine inanmaktadırlar. Bu inançlarına kaynak olarak insan vücudunun yeniden inşa edilecek olan dünya için oldukça yetersiz olduğunu söylemişler ve insanoğlunu hastalanan, sakatlanan, yaşlanan ve nihayetinde de ölen bir varlık olarak tanımlamışlardır. Yani insanoğlunun biyolojik bedeni doğuştan kusurlarla doludur. Bu kusurları örtmek yani hastalıklara ve yaşlanmaya çare bulmak hatta ölümsüzlüğe ulaşmak transhümanizm savunucularının en büyük arzusudur. Günümüz kusurlu ve hastalığa açık kabul ettikleri insan vücudunu 1.0 olarak adlandıran transhümanizm savunucuları, transhümanizmin gerçekleşmesinin ardından 1.0 yerine, 2.0’a dönüşeceğimizi söyleyerek yeni insan evriminin bu şekilde olacağını ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili olarak Kurzweil’in (2019: 22) “bizim 1.0

sürüm olan biyolojik bedenlerimizin dayanıksız, ihtiyaçları sıkıcı ve sayısız türden hataya tabi” şeklindeki görüşü bu durumu özetlemesi bakımından dikkate değerdir.

1.1. Karar Verme

Yaşadığımız yüzyıldaki hızlı değişimler, özellikle teknoloji alanındaki gelişmeler bizleri çeşitli olaylar ile karşı karşıya getirmekte ve bu çeşitli olaylara karşı farklı tepkiler göstermemiz gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İşte bu farklı durumlara karşı oluşan tepkilerimiz bizleri karar verme durumu ile baş başa bırakmaktadır. Bu durum geçmişte yaşayan insanlara nazaran günümüzde yaşayan insanların daha fazla karşılaştığı bir durum olarak baş göstermektedir. (Güneş ve Kılcan, 2023: 364). Karar verme kavramı ile ilgili literatürde farklı tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımların farklılık göstermesinin sebebi karar verme kavramını farklı disiplinlerde çalışan bilim insanları tarafından çeşitli yönleriyle açıklamak istenmesine bağlanmaktadır (Öncül, 2013: 5). Karar verme, bir durum veya problem karşısında seçenekler arasından birini tercih etme veya bir plan çerçevesinde deneyimlerden yararlanarak bir sonuca ulaşma çabası olarak açıklanabilir (Güneş, 2024: 9). Bhushan ve Rai (2007: 12) karar vermeyi seçeneklerden birinin bazı temel kriterlere göre seçimi olarak düşünülebileceğini; Russell-Jones (2000: 5) bir durum veya sonuca müdahale ederek iki veya daha fazla seçenek arasından istemli olarak birini seçmek; Drummond (2002: 35) ise çoğunlukla seçim yapmak ve önceden ne olduğuna karar vermekle ilgili bir durum olduğunu dile getirmiştir. Karar verme sürecinin farklı şekillerde olduğunu dile getiren bilim insanları, her bir bireyin bazı sebeplerden dolayı farklı karar mekanizmalarını göz önünde bulundurarak kararlar verebildiklerinden bahsetmektedirler. Bu durum alanyazında karar verme stilleri olarak ifade edilmektedir.

1.2. Karar Verme Stilleri

Karar verme stilleri karar verme sürecini etkileyen ve kararların şekillenmesini sağlayan bir etmen olarak bilinmektedir. Konuyla ilgili olarak Taşdelen (2001: 40) karar verme stillerinin süreçte bireysel farklılıklara neden olan önemli sebeplerinden biri olarak ifade etmektedir. Kılcan ve Seyhan (2019: 347) karar verme stillerini karar verme sürecine tesir eden ve onların karar verme süreçlerinin yönlendirmesini sağlayan temel etmenler, Daft (2003: 747) bireylerin problemleri nasıl algıladıkları ve nasıl karar verdikleri gibi etmenler arasındaki temel farklılıklar olarak nitelendirmişlerdir. Scott ve Bruce (1995: 820) ise karar verme stillerini kategorilere ayırarak dört farklı şekilde (rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı) tespit etmişler ve aynı çalışma içerisinde bu dört stile ek olarak “spontane karar verme” stilini de literatüre kazandırmışlardır. Araştırmacılar tarafından kategorize edilen bu stillerden olan rasyonel karar verme; gerçekçi değerlendirme yaparak yani bilgiye dayalı bir karar verme süreci (Güneş, 2024: 30), duygusal karar verme; karara duygusal sonuçları dahil etmek, karar verme sürecine insani bir çehre koymak (Weber ve Lindemann, 2008: 194), kaçınmacı karar verme; genellikle kendinden şüphe duyma veya karardan sorumlu tutulmama durumu (Russell-Jones, 2000: 39), bağımlı karar verme; bir kararın sonucunun başkalarının kararlarına bağlı olması ve karar verme niteliğinin temel olarak değişebilme (Sanfey ve Dorris, 2009: 64) ve spontane karar verme ise verilen kararların anlık olma durumu (Smith 2000: 11) şeklinde ifade edilmektedir. Bilimsel çalışmalara bakıldığında genel kanı rasyonel karar vermenin bireylerde istenen karar verme stili olduğudur. Ancak bireylerin herhangi bir sebeple diğer karar verme stillerine de başvurdukları aşikârdır. Bu bağlamda bireylerin karar verme stillerinin belirlenmesi, onların karar verme becerilerine katkıda bulunabilmek için ön çalışmalar olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla mevcut çalışma bu bağlam üzerine kurgulanmıştır. Genç bireylerin teknolojinin getirdiği yeniliklerle beraber, bu yeniliklerin kendi bedenlerinde ne denli değişikliklere sebep olacağına yönelik hangi karar verme stillerinde yer aldıklarının tespiti ve bunun gerekçesi, karar verme becerileri ile ilgili olarak daha sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma yöntemine uygun olarak temel nitel araştırma deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Bu desen, katılımcıların yaşamı nasıl yorumladıkları ve bu yorumladıkları hayatı nasıl anlamlandırdıkları üzerine odaklanmaktadır (Merriam, 2013). Bu bağlamda katılımcıların Transhümanizm konusunda hangi karar verme stillerini kullandıkları ve bu stillere ne şekilde anlamlar yüklediklerini anlamak için mevcut çalışmanın temel nitel araştırma desenine bağlı olarak yürütülmesinin ana gerekçesini oluşturmaktadır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde Kırşehir il merkezinde yer alan bir devlet okulunda 7. sınıfta öğrenim gören 32 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların tespit edilmesinde amaçlı örneklem içeriğinde yer alan durum örneklem yönteminden yararlanılmıştır. Bu örneklem yönteminin araştırmacılara pratiklik, hız ve zaman gibi faydaları bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 121). Verilerin toplanmasında araştırmacıya hız ve zaman kazandırmak amacıyla araştırmacının daha önceden görev yaptığı okul tercih edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin transhümanizm kavramına yönelik karar verme stillerini ortaya çıkarmak amacıyla, araştırmacılar tarafından transhümanizmi anlatan ve tüm karar verme stillerini kapsayan bir senaryo hazırlanmıştır. Bu senaryoda, transhümanizm kavramına yönelik öğrencilerin karar verme stillerini incelemek hedeflenmiştir. Hazırlanan senaryonun anlaşılabilirliğini ve uygunluğunu kontrol etmek amacıyla bir ölçme değerlendirme alan uzmanı ve iki Türkçe eğitimi alan uzmanının görüşüne başvurulmuş ve uzmanlarının geri bildirimlerine göre düzenlemeler yapılmıştır. Senaryo okunduktan sonra senaryo ile ilgili bir soru sorulmuş ve karar verme stillerini temsil eden (Rasyonel, Duygusal, Bağımlı, Kaçınmacı, Spontane) beş farklı seçenekten birini tercih etmeleri istenilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin seçtikleri karar verme stilini neden tercih ettiklerini ayrıntılı bir şekilde açıklamaları talep edilerek, bu stil hakkında derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan senaryo formu aşağıda sunulmuştur.

TRANSHÜMANİZM

İnsanlık tarihi teknolojinin gelişmesi ile birlikte farklı bir türe doğru evrilmeye gidiyor. Teknolojideki bu hızlı değişim bizlerin yaşam standartlarını kolaylaştırıyor ve yaptığımız birçok işi günümüzde artık makineler yapıyor. Yapay zekanın bu kadar hızlı ilerlemesi ve insanların bu ilerlemenin dışında kalması imkânsız gibi. İnsanoğlunun yapay zekanın ilerlemesi ile birlikte kendini geliştirerek daha üstün bir insan bedenine sahip olabileceği iddia ediliyor.

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle beraber Transhümanizm denilen kavram hayatımıza girdi. Transhümanizme göre teknolojik atılımlar sayesinde insan vücudu ve beyninin değiştirilebileceği ve gelecekteki insanların daha farklı bir vücuda sahip olabileceği söyleniyor. Bununla birlikte insanın bir son olmadığı; daha iyi, bilinçli ve teknolojik bir evrimin sadece başlangıcı olduğu dile getiriliyor. İnsan vücudu iyi bir başlangıçtır ancak geliştirilebilir, yükseltilebilir ve aşılabilir potansiyeldedir. İnsan benliğinin bilgisayarlara aktarıldığını ve sonsuza kadar düşüremizin, düşüncelerimizin ve bilgilerimizin orada olduğunu düşünelim. Hayatımızda ne gibi değişimler olabilir?

Yani Transhümanizm bir nevi insanın değişimi olarak adlandırılıyor. Hastalıklardan kurtulma, yabancı bir dili öğrenebilme veya istenilen bir bilgiye anında ulaşma, uzun süreli yaşam hatta ölümsüz olma gibi amaçları olan bir akım. Benliğimizin bilgisayara aktarılması, bedenimizin her an internete bağlı olması veya bedenimize çip takılması gibi aşamaları olan bu akımın gelecekteki insan figürünü çok farklı göstereceği iddia ediliyor.

Aşağıda Transhümanizm'in gerçekleşmesi durumunda karar vermeniz gereken seçeneklere yer verilmiştir. Bütün seçenekleri okuduktan sonra seçeneklerden birini işaretleyiniz ve bu seçeneği neden işaretlediğinizi detaylı bir şekilde yazınız.

A) Bütün seçenekleri detaylı bir şekilde araştırarak ona göre karar veririm.

B) Vücut bütünlüğümde herhangi bir değişiklik olmaması için bu akımı kabul etmem.

C) Aileme göre hareket ederim. Onlar neyi kabul ederlerse ben de onların kararlarını uygulayım

D) Hiçbir şekilde karar verici olmak istemem, değişiklikleri ertelemek en doğrusu

E) Bilgilere hemen ulaşabileceksem düşünmeden kabul ederim

2.3.Verilerin Toplanması

Çalışmanın başlangıcında, araştırmanın amacı ve süreçleri hakkında öğrencilere kapsamlı bir bilgilendirme yapılmıştır. Öğrencilere, verilen senaryoya yönelik herhangi bir doğru veya yanlış cevap bulunmadığı, cevaplarının puanlama sistemine tabi tutulmayacağı ve sonuçların karne notlarını etkilemeyeceği açıklanmıştır. Bu bilgilendirme süreci, öğrencilerin senaryoya yönelik doğru bir anlayış geliştirmelerini ve sürece aktif katılımlarını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Senaryo çalışması toplam 32 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Böylelikle konunun derinlemesine ve çok boyutlu ele alınması sağlanmıştır. Öğrencilerin seçtikleri karar verme stilini okumaları ve stile yönelik yazılı açıklama yapmaları ortalama 20 dakika sürmüştür. Etik ilkelere uygun olarak öğrencilerin gerçek isimleri kullanılmadan her bir öğrenciye (Ö1, Ö2...) şeklinde kodlar verilmiştir.

2.4.Verilerin Analizi

Transhümanizm senaryosu ile elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2021: 82) göre içerik analizinde temelde uygulanması gereken işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında toplamak ve bunları okuyucunun anlamlandıracağı bir şekilde düzenleyip yorumlamaktır. Araştırmacılar birbirinden bağımsız bir şekilde kodlamalar oluşturmuşlar ve kodlamaların güvenilirliğini sağlamak amacı ile araştırmacılar arasında tutarlılık tespiti yapılmış ve tutarlılık oranı % 91

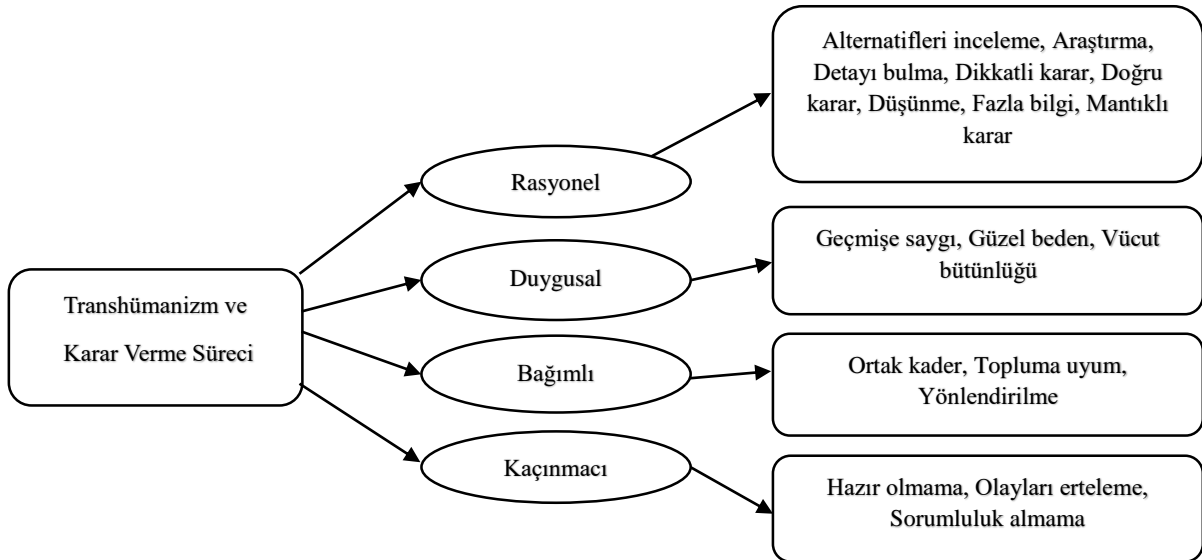
olarak belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2021: 252) araştırmacıların aynı veri setini kodlayıp benzerlik ve farklılıkları sayısal olarak karşılaştırdıklarında en az %70 düzeyinde bir güvenilirliğe sahip olması gerekliliğini belirtmişlerdir. Bu nedenle araştırmanın güvenilir olduğu ifade edilebilir.

2.4. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde ANKAD Yayın Kurulu'nun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. 2022-1135 kodlu araştırma için Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Etik Komisyonunun 18.10.2022 tarih ve 17 sayılı toplantısı ile etik kurul izni alınmıştır.

3. BULGULAR

Öğrencilerin transhümanizm konusuna ilişkin karar verme stillerine yönelik bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda verilen tema, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Şekil 1. Transhümanizm Kavramına Yönelik Kodlar ve Kategoriler

Şekil 1'e göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Transhümanizm ve Karar Verme Süreci” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Rasyonel Karar, Duygusal Karar, Bağımlı Karar ve Kaçınmacı Karar” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış oldukları açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Rasyonel Karar

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Rasyonel Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Alternatifleri inceleme, araştırma, detayı bulma, dikkatli karar, doğru karar, düşünme, fazla bilgi, mantıklı karar,” şeklinde olduğu görülmektedir. “Rasyonel Karar” alt kategorisine ait görüşleri temalandırılan katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; *“Böyle önemli bir şeyi araştırmadan kabul etmek çok tehlikeli ve korkunç yanları olabilir. Bundan dolayı düşünüp doğru kararı vermek en iyisi.”* (Ö2). *“Bir insan bir işe başlamadan o işin içeriğini bilmez ise sonuçlar kötü olabilir. Bence fazla bilgi sahibi olmak çok önemli.”* (Ö,5). *“Önemli kararlar alınırken diğer alternatiflere bakarım.”* (Ö,11). *“Bütün seçenekleri detaylı bir şekilde incelerim çünkü neyin ne olduğunu bilmezsen yanlış şeylere yol açabilir. Mesela bir çip takılır beynine her şeyi anında yapabilirsin ama o zamanda özel hayatın gizliği olmaz yani o çipi biri yapacağı için sonuç olarak içindekileri de bilecektir.”* (Ö,13). *“Eğer detaylı bir araştırma yapmaz isem her şey olabilir. Birden bir şeyi gözden kaçırabilir ve başıma bir şey açabilirim. Yani burada detaylı araştırma yaparak mantıklı karar vermek çok önemli yanlış bir karar ile geleceğimizi tehlikeye atabiliriz.”* (Ö,16). *“Bilgilere hemen ulaşabilmek kolay ve güzel geliyor ama aynı zamanda korkutucu. Transhümanizm hakkında edinebildiğim kadar bilgi edinmeye çalışırdım ve ne kadar çok bilsem onun geliştirdiği özellikleri o kadar iyi kullanabilirdim. Kandırılmamak için en iyisi çok bilgiye sahip olmaktır.”* (Ö,20). *“Daha mantıklı ve dikkatlice bakarak çözümlenmek isterim. Yani dikkatli karar veririm.”* (Ö,22). *“Bedenimle ve ruhsal olarak nasıl etkileneceğimi düşünmek en iyisi çünkü bir sorun olmadan ben bu bedenle 15 yıl yaşadım. Araştırmak en iyisi olur.”* (Ö,28) şeklinde olduğu görülmektedir.

Duygusal Karar

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Duygusal Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Geçmişe saygı, güzel beden, vücut bütünlüğü” şeklinde olduğu görülmektedir. “Duygusal Karar” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; *“İnsan vücudu yaşamak, ölmek ve hayatı yaşayıp öğrenmek için vardır. Bu yüzden doğru kararı verirken geçmişe yani atalarımıza saygı duyacak şekilde karar vermeliyiz.”* (Ö, 6). *“Vücudumun hiçbir yerine zarar gelmemesi için önceliğim bu olmalı. Çünkü geçmişteki insanlar ile bir vücut bütünlüğümüz var bozulmasını istemem.”* (Ö, 14). *“Eğer fiziksel olarak daha iyi bir bedene sahip olacaksam yani bedenim güzelleşecekse neden kabul etmeyeyim.”* (Ö, 29) şeklinde olduğu görülmektedir.

Bağımlı Karar

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bağımlı Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Ortak kader, topluma uyum ve yönlendirilme” şeklinde olduğu görülmektedir. Bağımlı Karar alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; *“Ailem neyi seçiyorsa bende onu seçerim sonuçta kaderimiz ortak olsun onların başına ne gelecekse ben onu kabul ederim.”* (Ö, 15). *“Başka bir kişiden akıl almak ve onun yönlendirmesine uymak en iyisi bence.”* (Ö, 19). *“Böyle önemli bir konuda topluma uyum sağlamak en önemlisidir. İnsanların çoğunluğu neyi tercih ediyorsa bizde onu tercih etmeliyiz.”* (Ö, 25) şeklinde olduğu görülmektedir.

Kaçınmacı Karar

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Kaçınmacı Karar” alt kategorisinde yer alan kodların “Hazır olmama, Olayları erteleme, Sorumluluk almama” şeklinde olduğu görülmektedir. Kaçınmacı Karar alt kategorisine ait katılımcı görüşüne bakıldığında ise bu görüşün; *“İnsanlar hazır olmadığı için böyle hayati konularda karar vermeli.”* (Ö,21). *“Önemli konularda tercihte bulunmadan olayları erteleme en iyisi.”* (Ö,25).

“Böyle riskli bir konuda tercihte bulunarak sorumluluk altına girmek istemem.” (Ö, 27) şeklinde olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Katılımcılardan elde edilen verilerin analizi sonucunda onların transhümanizm ile karar verme senaryosuna yönelik olarak vermiş oldukları cevapların “Rasyonel, duygusal, bağımlı ve kaçınmacı” karar verme stillerini kapsadığı belirlenmiştir. Bunun yanında elde edilen veriler neticesinde katılımcıların en fazla rasyonel karar verme stiline yönelik kararlar verdikleri, bunu takip eden karar verme stillerinin sırasıyla duygusal, bağımlı ve kaçınmacı karar verme stilleri olduğu görülmektedir.

Rasyonel karar alt kategorisinde yer alan kodlamaları oluşturan katılımcı yanıtlarına baktığımızda transhümanizm konusunda karar vermenin özellikleri arasında insanlığın daha sağlıklı ve bilgili bir bedene sahip olsa bile bilmediği bir konu hakkında araştırma yaparak daha dikkatli davranması ve mantıklı karar vermesi davranışlarının vurgulandığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Güneş (2024) ortaokul öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin aile kavramına yönelik senaryoya vermiş oldukları cevaplarda mantıklı davranma ve gerçekçilik gibi kavramların kullanıldığını belirtmiş olması mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Öte yandan sonucu desteklemesi açısından Anderson’un (2002) görüşleri yer vermekte fayda vardır. Araştırmacı rasyonel karar verirken iyi bir sonuca ulaşmanın ötesinde çok iyi bir karar verici olmanın önemli olduğunu, sonuçta haklı olmaktan ziyade rasyonel, adaletli ve iyi bir karar verici olmaya daha fazla önem vermemiz gerektiğini vurgulamıştır.

Bunun yanında araştırmada Duygusal karar alt kategorisinde yer alan kodlamaları meydana getiren katılımcı görüşlerine baktığımızda transhümanizm konusunda duygusal karar vermenin özellikleri arasında insanlığın daha sağlıklı ve bilgili bir bedene sahip olma hırısından dolayı vücut bütünlüğünün bozulacağını şu anki bedenimizin iyi olduğunu ve atalarımıza saygı gereği vücut bütünlüğümüze dokunulmaması gerektiğine yönelik olduğu görülmektedir. Bu durum Johnson ve Kruse (2012) tarafından ortaya atılan görüş ile örtüşmektedir. Araştırmacılar karar verme sürecinde kesinliğinden şüphe duyulan ve ne olacağının ve nasıl tepki verileceğinin belirlenmediği durumlarda bireylerin çoğunlukla sezgileriyle hareket ederek duygusal karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Mevcut araştırmada da benzer bir şekilde katılımcılar transhümanizmin neler getirebileceği ve nelere sebep olacağı noktasında kararsız kaldıkları ve sürecin ne tarafa evrileceği konusunda şüpheli oldukları için sezgileriyle hareket edebileceklerine yönelik görüşler belirtmişlerdir, denebilir.

Öte yandan Bağımlı karar alt kategorisinde yer alan kodlamalara katılımcı ifadelerine baktığımızda, transhümanizm konusunda karar vermenin özellikleri arasında insanlığın yönlendirmeler ile ortak bir kadere sahip olması ve toplumsal çoğunluğa göre karar verilmesinin gerekliliğini belirttikleri görülmektedir. Bu durum Scott ve Bruce (1995) tarafından “yönlendirilmeye sahip kişilerin kaderin kontrolünün kendinde olmadığı inancının bağımlı karar verme ile ilgili olabileceğine” yönelik ifadeleriyle de desteklenmektedir. Bağımlı karar vermeyle ilgili olarak Sanfey ve Dorris (2009) bireylerin kararının niteliğinin, başkalarının kararlarına bağlı olduğu durumlarda farklılaşabileceğini ifade etmişlerdir. Bu ifade aslında kişinin kendi kararı olmayabilir ya da nihai kararı olmayabilir. Sırf başkalarının kararına entegre olduğu için o anlık, o yöndedir. Dolayısıyla verilen karar önceden var olan etmenler değiştiğinde ya da başkasına bağımlı olunan durumlar farklılaştığında önceki verilen karardan tamamen farklı kararlar da gündeme gelebilir. Mevcut araştırmada da katılımcıların transhümanizme ilişkin bağımlı kararlar verebileceklerine yönelik söylemlerinin şartlar değiştiğinde başka yöne evrilebileceğine yönelik sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Kaçınmacı karar verme kategorisine yönelik katılımcı ifadelerine baktığımızda genel olarak bu görüşlerin sorumluluk almak istememe, hazır olamama durumu ve olayların ertelenmek istendiğinden dolayı bu tür bir karar verme süreci yaşadıklarını belirttikleri görüşü öne çıkmaktadır. Mann vd. (1998) karar verme davranışından kaçınan bireylerin, karar verme yeteneklerine güvenmediklerinden ve karar verme konusu ile uğraş(a)madıklarından dolayı, cesaretsiz tavır sergilediklerini ve nihayetinde kararlarını diğer insanlara bıraktıklarını belirtmiştir. Bu durum Bacanlı'ya (2000) göre bireyleri farklı duygular yaşamaya ve davranışlar sergilemeye itebilmektedir. Çolakkadıoğlu ve Güçray (2007) ise olaya farklı bir pencereden bakarak, kaçınmacı kararları olan bireylerin kaygı düzeyi yüksek bireyler olduğunu ve karar sürecinde sorumluluk almayarak, karar verme sorumluluğundan kaçındıklarını dile getirmişlerdir.

Tüm bu bilgilerden hareketle transhümanizmi anlatan ve araştırmanın veri toplama aracı olarak yer verilen senaryoda, öğrencilerin insanlığın geleceği ve değişimi konusunda rasyonel karar verme stiline daha fazla yöneldikleri görülmektedir. Ancak katılımcılardan elde edilen veriler ışığında onların transhümanizm konusuna yönelik spontane karar verme stili hakkında herhangi bir yanıt vermedikleri ve bu stili kullanmadıkları gözlemlenmiştir. Araştırma öğrencilerin karar verme süreçlerinde belirli eğilimler sergilediklerini ve bazı karar verme stillerinin diğerlerine göre daha baskın olduğunu ortaya koymaktadır. Mevcut çalışma öğrencilerin transhümanizm konusundaki karar verme süreçlerinin nasıl şekillendiğini ve hangi stilleri ön planda tuttıklarını anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışma ortaokul kademesinde yer alan belli sayıdaki öğrencilerden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Daha farklı yaş seviyelerinden, farklı yöntem ve desenlerle planlanmış çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, B. F. (2002). *The three secrets of wise decision making*. Single Reef.
- Bacanlı, F. (2000). Kararsızlık ölçeğinin geliştirilmesi. The development of indecisiveness Scale. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2-(14).
- Bhushan, N., & Rai, K. (2007). *Strategic decision making: applying the analytic hierarchy process*. Springer Science & Business Media.
- Çelik, E. E. (2017). İnsan ve sonrası. *Felsefi Düşün Akademik Felsefe Dergisi*, 9,1-15.
- Çolakkadıoğlu, O. & Güçray, S. S. (2007). Ergenlerde karar verme ölçeğini Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (26), 61-71.
- Daft, R.L. (2003). *Management* (sixth edition). Ohio-USA: South-Western.
- Demir, A. (2018). Ölümsüzlük ve yapay zekâ bağlamında trans-hümanizm. *AJIT-e*, 9(30) 95-104.
- Drummond, H. (2002). *The art of decision making: mirrors of imagination, masks of fate*. John Wiley & Sons. Ltd.
- Güneş, G. & Kılcan, B. (2023). What is decision making? What do secondary school students' mental images say? *Journal of Teacher Education and Lifelong Learning*, 5(1), 363-373.
- Güneş, G. (2024). *Ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Johnson Jr, B. L., & Kruse, S. D. (2012). *Decision making for educational leaders: Underexamined dimensions and issues*. Albany State University of New York.

- Kılcan, B. & Seyhan, O. (2019) *Karar verme*. Aksoy, B., Akbaba, B. & Kılcan, B. (Ed.), *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi içinde* (s. 335-366). Ankara: Pegem.
- Kurzweil R. (2019). *İnsanlık 2.0: Tekilliğe doğru biyolojisini aşan insan (4. bs.)*. (M. Şengel, Çev.) İstanbul: Alfa Bilim.
- Mann, L., Harmoni, R., & Power, C. (1989). Adolescent decision-making: The development of competence. *Journal of adolescence*, 12(3), 265-278.
- Merriam, S. B. (2013). *Araştırmanın desenlenmesi ve örneklem seçimi* (Çev. S. Turan ve D. Yılmaz), S. Turan (Çev. Ed.), *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber içinde*, (s.55-82). Nobel.
- Öncül, B. (2013). *İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk Dilek, G. (2019). Yapay zekânın etik gerçekleri. *AUSBD*, 2(4), 47-59.
- Ramming, B., & Zweig, M. (2007). Technological singularity. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=977ac750e74073b7bdd148fc3f7c3e6fbd4d950a>. Erişim tarihi: 27.10.2024
- Russell-Jones, N. (2000). *Decision-making pocketbook*. Management Pocketbooks.
- Sanfey, A., & Dorris, M. (2009). Games in humans and non-human primates: Scanners to single units. In P. W. Glimcher, C. F. Camerer, E. Fehr, & R. A. Poldrack (Eds.). *Neuroeconomics decision making and the brain* (pp. 63-80). San Diego: Academic.
- Scott, S.G. & Bruce, R.A. (1995) Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(2), 818-831.
- Smith, J. (2000). *30 dakikada doğru karar verme* (Çev. E. S. Yarmalı). İstanbul: Damla.
- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen adaylarının bazı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 40-52.
- Temel, H. (2019). Transhümanizme farklı bir bakış. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2) 372-380.
- Tirosh-Samuelson, H. (2012). Transhumanism as a secularist faith. *Zygon*, 47(4), 710-734.
- Weber, E. U., & Lindemann, P. G. (2008). From intuition to analysis: Making decisions with our head, our heart, or by the book. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.). *Intuition in judgment and decision making* (pp. 191-207). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin.

Research Article

**Ortaokul Öğrencilerinin Transhümanizm Kavramına Yönelik
Karar Verme Stillерinin İncelenmesi**

*Investigation of Secondary School Students' Decision Making Styles towards the
Concept of Transhumanism*

Gökmen GÜNEŞ & Bahadır KILCAN

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The unstoppable rise of computer technology and biotechnology has introduced us to the concept of transhumanism (Demir, 2018: 95). In the literature, definitions of transhumanism are shaped around a “cultural movement that aims to offer a life where the possibilities of science and technology can be felt more intensely, seeking to eliminate undesirable flaws such as aging and illness by enhancing human cognitive abilities” (Çelik, 2017: 9; Öztürk Dilek, 2019: 54-55; Temel, 2019: 374). When looking at the purpose that emerges from these definitions, transhumanism is summarized as a philosophical movement advocating the enhancement of the human body using information technology and other scientific methods, aiming to surpass the mental, physical, and psychological limitations of the human body. The rapid changes of our century, especially the advances in technology, confront us with various situations and require us to respond differently to these situations. These responses lead us to make decisions, a situation that individuals face more often today than in the past (Güneş and Kılcan, 2023: 364). Bhushan and Rai (2007: 12) have suggested that decision-making can be considered the selection of one option based on certain fundamental criteria. Decision-making styles, in turn, are known as factors influencing the decision-making process and shaping decisions. However, it is evident that individuals may also resort to other decision-making styles for various reasons. In this context, identifying individuals' decision-making styles can be considered preliminary work to contribute to their decision-making skills. Thus, the present study is structured around this context. It is believed that determining the decision-making styles young individuals adopt regarding the innovations brought by technology, and the rationale behind these choices, will contribute to future studies on decision-making skills by revealing the extent to which these innovations impact their bodies.

Method

This study, which aims to identify the decision-making styles of 7th-grade middle school students regarding the concept of transhumanism, has been conducted in accordance with the qualitative research paradigm.

Findings

The data obtained from participants' views were structured around the main theme titled “Transhumanism and the Decision-Making Process.” Under this main theme, the sub-themes include “Rational Decision, Emotional Decision, Dependent Decision, and Avoidant Decision.” In this context, each participant’s statements were categorized into codes according to the

underlying thought and then organized into themes. The codes in the “Rational Decision” subcategory included “exploring alternatives, researching, finding details, careful decision-making, correct decision, thinking, gathering ample information, and logical decision.” The “Emotional Decision” subcategory codes were “Respect for the past, ideal body, and body integrity.” The “Dependent Decision” subcategory codes consisted of “Shared destiny, social conformity, and influence.” Lastly, the “Avoidant Decision” subcategory included codes such as “Not ready, postponing situations, and avoiding responsibility.”

Discussion and Conclusion

Based on the analysis of the data obtained from the participants, it was found that their responses included "Rational, Emotional, Dependent, and Avoidant" decision-making styles. It was observed that participants most frequently exhibited a rational decision-making style, followed by emotional, dependent, and avoidant styles, respectively. Examining the participants' responses that form the codes within the rational decision subcategory, it is evident that features of decision-making regarding transhumanism include behaviors such as conducting research on unknown topics to act carefully and make logical decisions, even if humanity attains a healthier and more knowledgeable body. Güneş (2024) stated in his study with secondary school students that the concepts of logical behavior and realism were used in responses to scenarios related to the concept of family, a finding consistent with the results of the present study. Looking at the participant views forming the codes within the emotional decision subcategory, it can be seen that emotional decision-making concerning transhumanism includes perspectives suggesting that humanity's ambition to have a healthier and more knowledgeable body might disrupt bodily integrity, implying that our current body is satisfactory and should not be altered out of respect for our ancestors. This aligns with the perspective proposed by Johnson and Kruse (2012). The researchers expressed that in decision-making processes involving uncertainty and situations where outcomes and responses are unclear, individuals often rely on intuition, leading to emotional decisions. Similarly, in the present study, participants suggested that, given the uncertainties and potential impacts of transhumanism, they might rely on intuition, expressing doubt about the direction the process will take. In the dependent decision subcategory, participant statements regarding the features of decision-making about transhumanism indicate that humanity would follow a common destiny influenced by guidance and make decisions based on societal consensus. Sanfey and Dorris (2009) noted that the nature of an individual's decision could vary when it depends on the decisions of others. This suggests that such a decision may not entirely reflect the individual's own or final choice, as it aligns momentarily with others' decisions. Thus, a decision that is dependent on others may change completely if pre-existing conditions change or if the factors that are dependent on others change. The findings of the present study reveal that participants' dependent decisions regarding transhumanism could evolve in a different direction if conditions change. Examining participant statements in the avoidant decision-making category, it is generally observed that these views reflect a reluctance to take responsibility, a feeling of unpreparedness, and a tendency to postpone matters, leading to this type of decision-making process. Mann et al. (1998) noted that individuals who avoid decision-making tend to exhibit a lack of confidence in their decision-making abilities and, as a result, show timid behavior, ultimately leaving decisions to others. Based on all this information, it is observed that in the scenario explaining transhumanism, which was used as a data collection tool in this study, students tend to adopt a rational decision-making style concerning the future and transformation of humanity. However, in light of the data obtained from participants, it was observed that they did not provide any responses indicating a spontaneous decision-making style, nor did they employ this style. The research reveals that students exhibit specific tendencies in their decision-making processes and that certain decision-making styles are more dominant than others. This study offers valuable

insights into how students' decision-making processes regarding transhumanism are shaped and which styles are prioritized. The research was conducted with data obtained from a limited number of middle school students. Future studies involving different age levels and designed with alternative methods and approaches are recommended.